

Sygn. akt I USK 538/21

POSTANOWIENIE

Dnia 30 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania S. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 sierpnia 2022 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 6 maja 2021 r., sygn. akt III AUa 1231/19,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 listopada 2018 r. nr [...] Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. stwierdził, że S. D., jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, od dnia 13 marca 2017 r. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu.

Na skutek odwołania ubezpieczonego Sąd Okręgowy w C. wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2019 r. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z dnia 23 listopada 2018 r. i ustalił, że odwołujący S. D. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 13 marca 2017 r. jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Sąd pierwszej instancji ustalił, że S. D. posiada 136 udziałów K. Sp. z o.o. w K., co stanowi około 90% z ogólnej liczby 150 wszystkich udziałów. Zdaniem Sądu posiadanie przez innego lub innych wspólników niemal 10%

udziałów w spółce K., wyklucza możliwość uznania, aby S. D., na gruncie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, mógł być traktowany jako jedyny wspólnik tej spółki. Wspólnik (ewentualnie wspólnicy) posiadający 10% udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nie może bowiem zostać uznany za wspólnika jedynie iluzorycznego. Nadto prześledzenie dotychczasowego obiegu udziałów spółki K., w żaden sposób nie wskazuje, aby ich obecne rozłożenie pomiędzy wspólników spółki miało na celu wyłącznie umożliwienie zatrudnienia w tej spółce S. D., a w dalszej kolejności objęcie go z tego tytułu ubezpieczeniami społecznymi, w miejsce objęcia go tymi ubezpieczeniami jako wspólnika spółki. Jak zauważył Sąd Okręgowy, organ rentowy w zaskarżonej decyzji sam określał odwołującego jako większościowego, a nie jedynego wspólnika spółki K. (w istocie w uzasadnianiu decyzji wprost wskazał, że obejmuje go ubezpieczeniami społecznymi jako osobę prowadzącą pozarolniczą działalność z tytułu pozostawania większościami wspólnikiem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością), nie przedstawiając jednocześnie żadnej racjonalnej argumentacji, dlaczego miałby on w tej sytuacji, na gruncie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, być traktowany jak jedyny wspólnik tej spółki.

Po rozpoznaniu apelacji organu rentowego od wyroku Sądu pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 6 maja 2021 r. oddalił apelację.

Sąd drugiej instancji nie dopatrywał się, by analiza wyników postępowania dowodowego doprowadziła Sąd Okręgowy do wnioskowania sprzecznego z zasadami logiki bądź zasadami doświadczenia życiowego, a wniesiona apelacja nie dostarczyła uzasadnionych argumentów mogących ocenę tą zmienić. Skoro w spornym okresie poza S. D. udziały w spółce posiadali również inni wspólnicy, to S. D. nie może zostać uznany za jedynego wspólnika spółki, a sama spółka nie może być traktowana jako jednoosobowa spółka z o.o. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że S. D. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 13 marca 2017 r. jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6 maja 2021 r. wniósł pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.,

zaskarżając wyrok w całości. W skardze zarzucono orzeczeniu naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez ich niewłaściwą wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, tj: - art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 4, art. 9 ust. 1 i 1a, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Wskazując na podane podstawy skargi kasacyjnej skarżący wniósł o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku w całości, tj. wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6 maja 2021 r., sygn. akt III AUa 1231/19 oraz wyroku Sądu Okręgowego w C., IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie odwołania ubezpieczonego S. D. od decyzji ZUS Oddziału w C. z dnia 23 listopada 2018 r. Nr [...];

2) zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono tym, iż zdaniem skarżącego, w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i ustalenie czy w przypadku, gdy wspólnik dysponuje w Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością ilością 136 udziałów na 150, a pozostali wspólnicy nie zostali ujawnieni w Krajowym Rejestrze Sądowym, powinien być uznany za jedynego wspólnika tej Spółki (udział pozostałych wspólników w kapitale zakładowym Spółki pozostaje iluzoryczny), który na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Wykładnia art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej pozwoli na jednolitą interpretację pojęć „prawie jedyny wspólnik” oraz „iluzoryczny wspólnik”. Organ rentowy zaznaczył, że orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Katowicach, III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 maja 2021 r., sygn. akt III AUa 1231/19, odnośnie przedmiotowej kwestii, jest odmienne od wyroków innych sądów powszechnych, wskazanych przez ZUS w uzasadnieniu skargi, w tym również wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach, w podobnym stanie faktycznym i prawnym, tj. wyroku z 15 listopada 2018 r., sygn. akt III AUa 916/18. Zdaniem ZUS w przypadku, gdy wspólnik dysponuje w Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością

ilością 136 udziałów na 150, a pozostali wspólnicy nie zostali ujawnieni w Krajowym Rejestrze Sądowym powinien być uznany za jedynego wspólnika tej Spółki (udział pozostałych wspólników w kapitale zakładowym Spółki pozostaje bowiem wyłącznie iluzoryczny), który na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Brak jednolitej interpretacji pojęć „prawie jedyny wspólnik” oraz „iluzoryczny wspólnik”, z uwzględnieniem zapadłych już orzeczeń Sądu Najwyższego, powoduje, że w analogicznym stanie faktycznym i prawnym wydawane są odmienne orzeczenia Sądów niższych instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Artykuł 398⁹ § 1 k.p.c. zawiera enumeratywny katalog przyczyn kasacyjnych, których wystąpienie warunkuje przyjęcie skargi do rozpoznania. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę w razie ziszczenia się co najmniej jednej z przesłanek w postaci: wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego, dostrzeżenia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wystąpienia prawdopodobieństwa ziszczenia się przyczyny nieważności postępowania, jak również w wypadku oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Strona skarżąca wskazała, że w niniejszej sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. W przypadku powołania się na art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący ma obowiązek nie tylko określić przepisy wymagające wykładni, ale także wskazać poważne wątpliwości interpretacyjne związane z ich stosowaniem wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości bądź rozbieżności w orzecznictwie sądów. Należy przy tym podkreślić, że chodzi o rozbieżności w wykładni, a nie w stosowaniu prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 lutego 2014 r., III SK

62/13, Legalis nr 993270; z 5 grudnia 2013 r., III SK 25/13, Legalis nr 753723). Sąd Najwyższy przyjął, że wątpliwości interpretacyjne lub rozbieżności w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. należy opisać, wskazując argumenty, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych. Trzeba też przedstawić własną, odpowiednio uzasadnioną, propozycję interpretacji powołanych przepisów, a także wpływ tej wykładni na rozstrzygnięcie sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2014 r., III CSK 33/13, Legalis nr 1092610).

Nie może być mowy o rozbieżności w orzecznictwie wtedy, gdy wprowadzie w pewnej fazie stosowania jakiegoś przepisu przez sądy, a zwłaszcza przez Sąd Najwyższy, doszło do rozchwiania wykładni albo wyraźnych różnic jurysdykcyjnych poświadczonych odmiennymi rozstrzygnięciami, jednak następnie – po wyjaśnieniu występujących kontrowersji i uzgodnieniu stanowisk – ugruntowany został pogląd, który uzyskał przewagę i ukształtował wykładnię oraz oparte na niej orzecznictwo, niewykazujące już później odchyleń. Inaczej mówiąc, powoływanie się na rozbieżność w orzecznictwie sądów jako przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie może dotyczyć rozbieżności, która została już usunięta przez ukształtowanie się wyraźnej, umocnionej i stabilnej linii orzeczniczej (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 października 2021 r., III USK 218/21, Legalis nr 2639473).

Skarżący powinien określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości. Konieczne jest opisanie wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo że wykładnia dokonana przez sąd drugiej instancji jest sprzeczna z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12,

Legalis nr 551835; z 24 października 2012 r., III CSK 18/12, Legalis nr 735967; z 4 kwietnia 2012 r., III SK 39/11, Legalis nr 496788, K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Wyd. 11, Warszawa 2022).

Sąd Najwyższy, rozpoznając inne sprawy o podobnych stanach faktycznych, dokonywał już wykładni art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – chociażby cytowanym przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 maja 2021 r. postanowieniu z dnia 24 marca 2021 r. (III USK 156/21, LEX 3152850). Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że wspólnik, który ma większościowe udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, nie może korzystać z ubezpieczenia społecznego jako pracownik (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 lipca 2011 r., I UK 8/11, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 225, oraz z dnia 11 września 2013 r., II UK 36/13, Legalis nr 830688). Z tym stanowiskiem nie koliduje możliwość pracowniczego ubezpieczenia wspólników wieloosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością na stanowiskach członków zarządu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 1995 r., I PZP 7/95, OSNAPIUS 1995 nr 18, poz. 227). Także w wyroku z dnia 15 września 2021 r. w sprawie o sygn. akt I USKP 44/21 (LEX nr 3352541) Sąd Najwyższy podkreślił, że po zmianach legislacyjnych, wprowadzonych ustawą z 18 grudnia 2002 r., nie może budzić wątpliwości, że jedyny wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (*sensu stricto*) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym jako osoba prowadząca działalność pozarolniczą (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 u.s.u.s.). Natomiast w przypadku ustalenia, że pozycja prawna dominującego wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest zbieżna z pozycją prawną jedynego wspólnika, uzasadnione jest kwestionowanie więzi prawnopracowniczej między dominującym wspólnikiem a spółką. Decydują bowiem w tym przypadku te same względy aksjologiczne (jedność kapitału i pracy), ekonomiczne (brak odpłatności pracy, fikcja odrębności majątkowej) oraz prawne (brak możliwości wydawania wiążących poleceń, wyłączne decydowanie o funkcjonowaniu zakładu pracy w kontekście ryzyka pracodawcy) co w przypadku spółki jednoosobowej *sensu stricto*. Według literalnej wykładni art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się tylko

i wyłącznie wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, czyli wspólnika, który jest jedynym wspólnikiem tej spółki, ujawnionym w rejestrze przedsiębiorców stosownie do art. 38 ust. 8 lit. d ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, nie zaś tego wspólnika, który figuruje w tym rejestrze jako jedyny ujawniony spośród kilku wspólników spółki wyłącznie z powodów określonych w art. 38 ust. 8 lit. c tej ustawy. Także wykładnia systemowa (w obrębie Kodeksu spółek handlowych) nie może prowadzić do utożsamiania pojęcia spółki jednoosobowej oraz spółki, w której jeden wspólnik (bądź kilku wspólników) ma udziały niższe niż 10% kapitału zakładowego, co czyni go udziałowcem iluzorycznym. Z samego tylko faktu objęcia udziałów o wartości niższej niż 10% kapitału zakładowego nie wynikają dla wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością tak istotne ograniczenia w zakresie praw wspólników, wymienionych w tytule III dziale I rozdziale 2 k.s.h., które czyniłyby go wspólnikiem nic nie znaczącym, czyli iluzorycznym. Nie ma zatem podstaw do niejako automatycznego przyjmowania, że w każdej sytuacji, gdy w rejestrze przedsiębiorców ujawniony jest tylko jeden (większościowy) wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, to na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych powinien być on traktowany tak jak wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela stanowisko zajęte we wskazanych wyżej sprawach, a dokonana w nich wykładnia wskazanych przez stronę skarżącą przepisów, przyjęta została w orzecznictwie sądów powszechnych. Wobec powyższego w niniejszej sprawie nie mamy do czynienia z potrzebą dokonywania kolejnej wykładni przepisów – nie ma bowiem mowy o wątpliwościach w ich stosowaniu oraz rozbieżności w orzecznictwie.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[as]